

HPV cjepivo – nepotrebno, beskorisno, štetno

Kako je suvišan medicinski postupak uveden u zdravstvene sustave širom svijeta

Lidija Gajski*

lidija-gajski@zg.t-com.hr

UDK: 618:614.47]:17

179:618

Pregledni rad / Review

Primljeno: 15. svibnja 2013.

Prihvaćeno: 13. prosinca 2013.

Cijepljenje protiv humanog papiloma virusa (HPV) medicinski je postupak koji se od 2006. godine uvodi u zdravstvene sustave širom svijeta. U Hrvatskoj ga nadležne institucije zasad nisu uvrstile u obvezni program cijepljenja, no proizvođači i njihovi pomagači lobiraju za to. HPV i cjepivo česta su tema profesionalne medicinske edukacije, a vrlo su prisutni i u javnom prostoru. U njihovoj promidžbi koristi se čitav niz marketinških tehnika, a sadržaj obiluje dezinformacijama i manipulacijom. Jedna od najčešćih tvrdnji ili insinucija je ta da HPV cjepivo sprječava rak materničnog vrata, odnosno da štiti od njega.

Nepriistrana analiza znanstvenih nalaza ukazuje na to da je HPV cjepivo nepotrebno, nedjelotvorno i nerijetko škodljivo. Medicinska struka i zdravstvena politika trebale bi se osloniti na metodološki valjana i neovisna istraživanja i, usprkos političkom pritisku izvana, ovaj postupak proglasiti nepotrebnim i isključiti ga iz medicinske prakse.

Ključne riječi: humani papiloma virus (HPV), HPV cjepivo, HPV kampanja, farmaceutski marketing, ECCA.

* Lidija Gajski, dr. med., specijalist internist, Dom zdravlja Zagreb – Centar, Grgura Ninskog 3, 10000 Zagreb.

Uvod

Humani papiloma virus vrlo je raširen, a klinički najznačajniji po tome što uzrokuje karcinom vrata maternice. Rak cerviksa drugi je po učestalosti malignom u žena i uzrok za 250.000 smrti godišnje. On se, međutim, može uspješno prevenirati edukacijom o odgovornom spolnom ponašanju, cijepljenjem protiv HPV-a i redovitim ginekološkim pregledima Papa-testom. Cijepljenje je najkorisnije provesti prije početka spolnog života, pa se stoga preporučuje svim djevojčicama u sedmom, odnosno osmom razredu osnovne škole. Provodi se u dispanzerima školske medicine.

Ovo su tvrdnje i poruke koje posljednjih nekoliko godina slušaju djevojčice i njihovi roditelji na predavanjima koja u školama širom Hrvatske organiziraju županijski i gradski uredi za zdravstvo i zavodi za javno zdravstvo. Sličan se sadržaj može naći na mrežnim stranicama ovih ustanova, kao i na stranicama raznih stručnomedicinskih i civilnih udruga. Šalje se putem medija, najviše u siječnju kad se na predavanjima, tribinama i akcijama na gradskim trgovima obilježava Europski tjedan prevencije cervikalnog karcinoma. U toj su prigodi, i mimo nje, podijeljene i postavljene desetine tisuća letaka, knjižica i plakata. Tekst ne sadrži uvijek samo suhoparne činjenice; iz brošure i plakata zagrebačkog Gradskog ureda za zdravstvo čitamo da »teret infekcije dolazi iz tišine, praćen je krivnjom, kajanjem i stigmom«. No »organizirano cijepljenje predstavlja ogroman napredak« i »za čitave generacije djevojčica koje se danas cijepaju budućnost će biti puno kvalitetnija«; stoga »učinimo najbolji izbor za svoje dijete«. ^{1 2 3}

Unatoč dostupnosti informacija roditelji baš i nisu skloni vakcinaciji. U Rijeci i okolici cijepi se 23-48 % djevojčica u generaciji, u Međimurskoj županiji njih 13-23 %, a u Zagrebu tek 10 %. Pročelnik zagrebačkog Ureda za zdravstvo na tiskovnoj je konferenciji u jesen 2012. naglasio da je cjepivo iznimno sigurno, a odaziv na cijepljenje proglasio je »sramotno niskim« i pozvao roditelje da se odazovu u što većem broju. ^{4 5 6}

¹ GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO, RAD, SOCIJALNU ZAŠTITU I BRANITELJE, Humani papiloma virus (03.04.2008), http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/zdravlje/publikacije/hpv_brosura_web2.pdf (12.12.2012).

² GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO I BRANITELJE, HPV – edukacija i cijepljenje u šk. god. 2012./2013., <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=44401> (16.12.2012).

³ GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO I BRANITELJE, Besplatno cijepljenje protiv HPV infekcije, <http://www.zagreb.hr/default.aspx?ID=12841> (12.12.2012).

⁴ S. R., Dan mimoza – Dan prevencije raka vrata maternice (21.01.2012), <http://www.rijeka.hr/DanMimozaDan> (18.12.2012).

⁵ I. BETI, Protiv HPV-a cijepi se od 13 do 23 posto djevojčica (09.06.2012). <http://www.vecernji.hr/regije/protiv-hpv-a-cijepi-se-13-23-posto-djevojčica-clanak-418162> (16.12.2012).

⁶ B. D., Nastavak edukacije i cijepljenja protiv HPV-a (04.10.2012), <http://dnevnik.hr/vijesti/zdravlje/nastavak-edukacije-i-cijepljenja-protiv-hpv-a.html> (10.12.2012).

Jedan od glavnih razloga nedovoljnom odazivu u županijama u kojima je trošak cijepljenja na roditeljima, svakako je financijski izdatak. No, obzirom da je u Zagrebu cjepivo besplatno, bit će da je posrijedi još nešto. Dio roditelja ne želi cijepiti svoje kćeri jer se to ne uklapa u njihova svjetonazorska i vjerska uvjerenja (smatraju da promiče slobodno spolno ponašanje). Drugi dio vjerojatno je iz različitih izvora o HPV-u i cjepivu doznao puno toga što je izazvalo sumnju i zabrinutost. Oni koji su temu bolje proučili mogli su zaključiti samo jedno – cijepljenje protiv HPV-a neopravdano je i nepotrebno.

1. HPV i karcinom

Kad se danas spomene humani papiloma virus, i laiku i liječniku prva je asocijacija rak vrata maternice. No riječ je o razmjerno čestoj spolno prenosivoj infekciji poglavito mladih ljudi, koja je uglavnom benigna. Do danas je identificirano oko 200 genotipova HPV-a i većina nije povezana s rakom niti s drugim bolestima. Onkogenima (uzročnicima raka) u prvom se redu smatraju tipovi 16 i 18 koji su dokazani u oko 70 % karcinoma. Međutim, nalaz tih virusa ne znači da će se razviti karcinom. U 90-95 % slučajeva humani papiloma virusi s vremenom se spontano eliminiraju iz organizma. O riziku možemo govoriti tek u žena s kroničnom perzistirajućom infekcijom, a takvih je prema Međunarodnoj agenciji za istraživanje raka (IARC) u razvijenim zemljama tek nekoliko postotaka od ukupno oko 10-15 % inficiranih onkogenim sojevima u populaciji od 20 do 30 godina. No i od tog malog broja kronično inficiranih tek će manjina žena razviti invazivni cervikalni karcinom koji prodire u dublje slojeve sluznice, širi se i ima kliničke implikacije. U većine će se infekcija povući bez ikakvih posljedica ili će proizvesti različite stupnjeve premalignih promjena na sluznici vrata maternice (displazija ili cervikalna intraepitelna neoplazija – CIN I, CIN II i CIN III) od kojih je glavnina reverzibilna (nalaz se s vremenom normalizira). CIN III leziju, koja je najbliže raku, odnosno već uključuje lokalizirani karcinom razvit će prosječno tek oko 8 % žena s kroničnom infekcijom onkogenim tipovima virusa, a i sama će se ta lezija pretvoriti u invazivni karcinom tek u 4 % do 53 % slučajeva (ovisno o istraživanju, odnosno dobi promatranih žena i duljini praćenja – manja šansa u mladih i dulje praćenih). Pri tom će od

infekcije HPV-om do razvoja klinički relevantnog karcinoma proći 20 do 40 godina.^{7 8 9 10 11 12 13}

U stručnim se tekstovima često navodi da je rak materničnog vrata vrlo čest i jedan od glavnih uzroka smrti u žena. No to vrijedi za siromašni dio svijeta na koji otpada četiri petine mortaliteta od te bolesti. U razvijenome, rak cerviksa ne čini veći javnozdravstveni problem. U Europi je deseti po redu uzrok smrti među malignomima u žena. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (2009.-2010.) u nas se po pojavnosti (16/100.000 žena) nalazi iza karcinoma dojke, crijeva, pluća, tijela maternice, jajnika, štitnjače i želuca, te na njega otpada 3 % svih neoplazmi u ženskoj populaciji. Osim toga, rak cerviksa nije neizlječiva bolest; uz terapiju preživjet će ga više od polovine žena, te tri četvrtine onih mlađih od 44 godine, pa mu je mortalitet u Hrvatskoj tek oko 3,5/100.000 žena.^{14 15 16}

Onkogeni tipovi HPV-a povezani su i s nekim drugim malignomima (stidnice, rodnice, čmara, ždrijela), dok se tipovi 6 i 11 navode kao uzročnici anogenitalnih bradavica (kondiloma).¹⁷ No kliničko značenje, odnosno intenzitet povezanosti ovdje je razmjerno malen, pa to ne mijenja postavku da infekcija HPV-om nosi tek malen rizik karcinoma u dalekoj budućnosti i da je naziv »visokorizičan« za onkogene tipove HPV-a u stvari neopravdan. Tim više što se ne zna točna vjerojatnost razvoja karcinoma, niti koje će žene od njega oboljeti.

Postavka da HPV uzrokuje rak materničnog vrata danas je općeprihvaćena. Virus se nalazi u velike većine žena s karcinomom (95-100 %) i virusna je kan-

⁷ E.L. FRANCO i dr., Epidemiology of acquisition and clearance of cervical human papillomavirus infection in women from a high-risk area for cervical cancer, *J Infect Dis* (1999) 180, 1415-1423.

⁸ G.Y. HO i dr., Natural history of cervicovaginal papillomavirus infection in young women, *N Engl J Med* (1998) 338, 423-428.

⁹ A.B. MOSCICKI i dr., The natural history of human papillomavirus infection as measured by repeated DNA testing in adolescent and young women, *J Pediatr* (1998) 132, 277-284.

¹⁰ A.G. OSTOR, Natural history of cervical intraepithelial neoplasia: a critical review, *Int J Gynecol Pathol* (1993) 12, 186-192.

¹¹ D.M. HARPER, K.B. WILLIAMS, Prophylactic HPV vaccines: current knowledge of impact on gynecologic premalignancies, *Discov Med* (2010) 10, 7-17.

¹² C. HAUG, The risks and benefits of HPV vaccination, *JAMA* (2009) 302, 795-796.

¹³ WORLD HEALTH ORGANIZATION, INTERNATIONAL AGENCY FOR RESEARCH ON CANCER, *Cervix Cancer Screening, IARC Handbook of Cancer Prevention Volume 10*, Lyon, IARC Press, 2005, 28-32, 48-57, <http://www.iarc.fr/en/publications/pdfs-online/prev/handbook10/HANDBOOK10.pdf> (13.12.2012); dalje: WHO, IARC.

¹⁴ *Isto*, 2-4.

¹⁵ HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO, *Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2010. godinu* (2011), 277-278; dalje: HZJZ.

¹⁶ WHO, IARC, *Cervix Cancer Screening, IARC Handbook of Cancer Prevention Volume 10*, Lyon, IARC Press, 2005, 9, <http://www.iarc.fr/en/publications/pdfs-online/prev/handbook10/HANDBOOK10.pdf> (13.12.2012).

¹⁷ B. KAIĆ, I. GJENERO-MARGAN, T. NEMETH-BLAŽIĆ, Cijepljenje protiv bolesti uzrokovanih HPV tipovima 6, 11, 16 i 18, *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, 4 (2008) 13, <http://www.hczjz.hr/old/pr.php?id=13602> (11.12.2012).

cerogeneza u ovom slučaju dobro obrazložena.¹⁸ Znanstvenici se slažu da, osim virusa, u etiopatogenezi cervikalnog karcinoma sudjeluju i drugi čimbenici – nasljedni, okolišni, hormonski i imunološki.¹⁹

Ako prihvatimo postavku da je HPV uzročnik raka materničnog vrata, moramo, međutim istodobno priznati i činjenicu da velik broj ljudi, odnosno žena, nikad u životu neće imati HPV. Iz toga slijedi da se rasprava o HPV-u i karcinomu uglavnom odnosi na populaciju tzv. rizičnog spolnog ponašanja. Veći broj spolnih partnera, odnosno veza s promiskuitetnim partnerom glavni je rizični čimbenik HPV infekcije.²⁰ Žena koje ne pripadaju u tu kategoriju ova se rasprava osobno ne tiče. To je naročito važno imati na umu u kontekstu činjenice da se cjepivo nudi svim djevojčicama.

Iz svega navedenog proizlazi da je riziku karcinoma cerviksa izložen malen broj žena unutar rizične skupine; toj populaciji cijepjenje protiv HPV-a u daljoj bi budućnosti moglo donijeti korist. No to vrijedi samo uz uvjet da je cjepivo učinkovito. Dokazi za to, međutim, do danas ne postoje.

2. Djelotvornost HPV cjepiva

Na tržištu postoje dvije vrste cjepiva protiv HPV-a – četverovalentno protiv tipova 6, 11, 16 i 18, te dvovalentno protiv tipova 16 i 18. U Europskoj uniji registrirana su 2006., odnosno 2007. godine, a ubrzo nakon toga i u nas. Istraživanja na temelju kojih su odobrena pokazala su da u više od 90 % slučajeva sprječavaju kroničnu infekciju i pojavu intraepitelne displazije (CIN II-III) i drugih anogenitalnih promjena uzrokovanih HP virusima 6, 11, 16 i 18 u mladim ženama negativnih na HPV.^{21 22 23 24}

Displazija površinskog sloja (epitela) sluznice vrata maternice smatra se prethodnicom invazivnog cervikalnog karcinoma. Međutim, činjenica da cjepivo sprječava displaziju ne mora značiti da sprječava i invazivni karcinom – možda ga samo odgađa ili uopće nema utjecaja na njegovu pojavnost. Displazija je patohistološki, a ne klinički pojam; ona nije povezana sa simptomima

¹⁸ WHO, IARC, *Cervix Cancer Screening, IARC Handbook of Cancer Prevention Volume 10*, Lyon, IARC Press, 2005, 26-36, <http://www.iarc.fr/en/publications/pdfs-online/prev/handbook10/HANDBOOK10.pdf> (13.12.2012).

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto, 34-35.

²¹ L.L. VILLA i dr., High sustained efficacy of a prophylactic quadrivalent human papillomavirus types 6/11/16/18 L1 virus-like particle vaccine through 5 years of follow-up, *Br J Cancer* (2006) 95, 1459-1466.

²² N. DE CARVALHO i dr., Sustained efficacy and immunogenicity of the HPV-16/18 AS04-adjuvanted vaccine up to 7.3 years in young adult women, *Vaccine* (2010) 28, 6247-6255.

²³ D.M. HARPER, K.B. WILLIAMS, Prophylactic HPV vaccines: current knowledge of impact on gynecologic premalignancies, *Discov Med* (2010) 10, 7-17.

²⁴ Kaić, Gjenero-Margan, Nemeth-Blažić, nav. dj.

ma maligne bolesti, niti joj nužno vodi (najčešće je reverzibilna). O stvarnoj učinkovitosti cjepiva može se govoriti tek onda kad se dokaže da ono prevenira klinički relevantnu bolest i smanjuje smrtnost (produžava život). Kliničke studije s cjepivom trajale su prekratko da bi to mogle demonstrirati i dokazi da je HPV cjepivo spriječilo ijedan slučaj invazivnog karcinoma ili da je spasilo ijedan život ne samo da nisu priloženi prigodom registracije, nego ih nema ni dan-danas.^{25 26 27 28}

Štoviše, HPV vakcina i u prevenciji displazije samo je djelomično efikasna. Moguće je da je to tek u oko polovine slučajeva, s obzirom da ne sprječava prekanceroze koje nisu uzrokovane humanim papiloma virusima, dijelom ni one koje su povezane s drugim onkogenim HP virusima povrh tipova 16 i 18 (do sada ih je identificirano petnaestak), a ni protiv 16 i 18 ne štiti u potpunosti.

Postoji i više dodatnih čimbenika koji dovode u sumnju učinkovitost cjepiva. HPV vakcina većinom se preporučuje djevojčicama u dobi od oko 11 do 15 godina, i to stoga što je djelotvorna u HPV negativnih, dakle uglavnom prije početka spolne aktivnosti. Međutim, ispitanice u kliničkim studijama na temelju kojih je cjepivo odobreno bile su starije, točnije imale su 15-26 godina. O mogućoj učinkovitosti cjepiva u preadolescentnoj grupi zaključilo se, odnosno pretpostavilo samo na temelju njihova imunološkog odgovora (a ne citološkog nalaza).²⁹ Upravo je nevjerojatno da se za djevojčice u dobi u kojoj se preporučuje cijepljenje o efikasnosti toga postupka zaključuje samo ekstrapolacijom. U preglednom članku o cijepljenju protiv HPV-a naši epidemiolozi navode da se tek »vjeruje (...) da će cjepivo primijenjeno u dobi od 9-15 godina biti djelotvorno«. Stoga ne misle da treba biti obavezno; smatraju da ga valja omogućiti kao individualno cijepljenje onima koji to žele.^{30 31}

U starijih, spolno aktivnih žena djelotvornost vakcine je manja jer je dio žena već zaražen. Naime, u žena inficiranih HPV-om cjepivo je beskorisno; u nekih je jedno od cjepiva čak značajno povećalo vjerojatnost prekanceroznih promjena. Dakle, cjepivo je efikasno u prevenciji displazije tek u žena između

²⁵ L.E. MARKOWITZ i dr., Quadrivalent human papillomavirus vaccine: recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP), *MMWR Recomm Rep* (2007) 56, 1-24.

²⁶ J. PAAVONEN i dr., Efficacy of human papillomavirus (HPV)-16/18 AS04-adjuvanted vaccine against cervical infection and precancer caused by oncogenic HPV types (PATRICIA): final analysis of a double-blind, randomised study in young women, *Lancet* (2009) 374, 301-314.

²⁷ THE FUTURE II STUDY GROUP, Quadrivalent vaccine against human papillomavirus to prevent high-grade cervical lesions, *N Engl J Med* (2007) 356, 1915-1927.

²⁸ L. TOMLJENOVIC, C.A. SHAW, Human papillomavirus (HPV) vaccine policy and evidence-based medicine: are they at odds?, *Annals Med* (2011), doi: 10.3109/07853890.2011.645353.

²⁹ Kaić, Gjenero-Margan, Nemeth-Blažić, *nav. dj.*

³⁰ *Isto.*

³¹ B. KAIĆ, I. GJENERO-MARGAN, Stav o cijepljenju protiv HPV infekcije (30.01.2009), http://www.hzjz.hr/epidemiologija/hpv_stav.htm (12.12.2012).

16 i 26 godina koje su negativne na HPV tipove koji se nalaze u cjepivu.^{32 33} To znači da bi *lege artis* svaku ženu ili djevojčicu prije cijepjenja trebalo testirati (jer su podaci o prethodnoj spolnoj aktivnosti nesigurni). Za žene starije od 26 godina nema adekvatnih istraživanja, kao ni za muškarce, premda neki stručnjaci i organizacije (uključujući hrvatska stručna društva – za ginekologiju i opstetriciju, za kolposkopiju, za dermatovenerološke i za spolno prenosive bolesti) preporučuju cijepjenje i dječacima.³⁴

Nadalje, trajanje zaštitnog učinka vakcine je nepoznato, što znači da se ne zna je li potrebno docjepljivanje i kada.³⁵ Često ne postoje ni podaci o HPV specifičnostima pojedine sredine (efikasnost cjepiva ne može biti svuda jednaka), a o dinamici genotipova HPV-a kroz vrijeme da i ne govorimo. Spominje se i mogućnost da se kao posljedica cijepjenja razviju nove, onkogenije (opasnije) virusne varijante.³⁶ Sumnje u stvarnu učinkovitost HPV cjepiva pojačava i činjenica da su sve studije na temelju kojih je vakcina odobrena bile financirane od njihovih proizvođača, a autori istraživanja priložili su dug popis farmaceutskih tvrtki s kojima surađuju.³⁷

Dakle, o djelotvornosti cjepiva može se reći da je na temelju onoga što do sada znamo ona samo teoretska, odnosno spekulativna. Čak i u Američkoj upravi za hranu i lijekove (FDA) tek »vjeruju da bi prevencija prekanceroznih cervikalnih lezija vrlo vjerojatno mogla dovesti do sprječavanja tih karcinoma«, priznajući da se dugoročna korist od HPV vakcinacije temelji na pretpostavci, a ne na čvrstim znanstvenim nalazima.³⁸

Korist od vakcinacije, neovisno o samoj učinkovitosti cjepiva, mogla bi biti umanjena, kako neki upozoravaju, mogućim smanjenjem obuhvata probira (rjeđim odlaskom ginekologu) jer bi cijepjenje ženama dalo lažnu sigurnost. Na sličan način možda bi utjecalo na porast promiskuitetnog spolnog ponašanja i povećalo pojavu drugih spolno prenosivih bolesti.³⁹

³² Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

³³ Kaić, Gjenero-Margan, Nemeth-Blažić, *nav. dj.*

³⁴ I. KUVACIĆ, G. GRUBIŠIĆ, M. SKERLEV i dr., Preporuke za prevenciju infekcije humanim papiloma virusom (HPV) primjenom četverovalentnog cjepiva protiv HPV-a tip 6, 11, 16, 18, *Medix*, 13 (2007) 72/73 (Supplement 1), 1-4.

³⁵ Kaić, Gjenero-Margan, Nemeth-Blažić, *nav. dj.*

³⁶ S.M. ROTHMAN, D.J. ROTHMAN, Marketing HPV vaccine, *JAMA*, 302 (2009) 781-786.

³⁷ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

³⁸ FOOD AND DRUG ADMINISTRATION (FDA), Gardasil (Human Papillomavirus Vaccine) Questions and Answers (08.06.2006), <http://www.fda.gov/BiologicsBloodVaccines/Vaccines/QuestionsaboutVaccines/ucm096052.htm> (15.12.2012).

³⁹ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

3. Sigurnost HPV cjepiva

U tekstovima nadležnih institucija i stručnih društava (u nas npr. Hrvatskog društva za urogenitalne i spolno prenosive infekcije) tvrdi se da je HPV cjepivo izrazito sigurno.^{40 41 42 43} No dezinformacijama nikad kraja.

Kliničke studije na temelju kojih je HPV vakcina registrirana bile su dizajnirane na takav način koji ne omogućuje adekvatno prepoznavanje nuspojava i obilovale su metodološkim slabostima.⁴⁴ Istovremeno, druga znanstvena istraživanja i izvještaji povezali su ovo cjepivo s čitavim nizom nuspojava, među kojima su: smrt, konvulzije (grčevi), sinkopa (gubitak svijesti), ortostatska hipotenzija (pad krvnog tlaka), gubitak vida, parestezije (trnci), paraliza, Guillain-Barreov sindrom, facijalna pareza (kljenut ličnog živca), sindrom kroničnog umora, anafilaksija (teška alergijska reakcija), autoimuni poremećaji, duboka venska tromboza, plućna embolija, pankreatitis (upala gušterače). O vrlo čestim lokalnim, gastrointestinalnim i kožnim reakcijama da i ne govorimo. U pozadini neuroloških simptoma identificirana je amiotrofična lateralna skle-

⁴⁰ CENTERS FOR DISEASE CONTROL AND PREVENTION (CDC), Information from FDA and CDC on Gardasil and its safety (2008), <http://www.cdc.gov/vaccinesafety/Vaccines/HPV/HPVArchived.html> (16.12.2012).

⁴¹ MEDICINES AND HEALTHCARE PRODUCTS REGULATORY AGENCY, Paper provided by MHRA for Joint Committee on Vaccination and Immunisation, Vaccine associated suspected adverse reactions reported via the Yellow Card scheme during 2009 (06.2010), http://www.dh.gov.uk/prod_consum_dh/groups/dh_digitalassets/@dh/@ab/documents/digitalasset/dh_118753.pdf (10.12.2012); dalje MHRA.

⁴² IRISH MEDICINES BOARD, Update on national monitoring experience with Gardasil (11.11.2010), http://www.imb.ie/images/uploaded/documents/IMB_Gardasil_WebUpdate_11Nov2010.pdf (14.12.2012); dalje: IMB.

⁴³ HRVATSKO DRUŠTVO ZA UROGENITALNE I SPOLNO PRENOSIVE BOLESTI, HPV Prevencija (2011), <http://hpv.hlz.hr/stranice.cfm?pageId=5> (15.12.2012).

⁴⁴ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

roza, akutni diseminirani encefalomijelitis, multipla skleroza, transverzalni mijelitis, brahijalni neuritis.^{45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59}

Štetni učinci HPV vakcine nadležnim se državnim agencijama prijavljuju od samog početka cijepljenja. Broj prijava samo u šest zapadnih zemalja do 2011. godine dosegao je više od 30.000. U SAD-u ih je toliko da već 2,5 puta premašuju smrtnost od cervikalnog karcinoma u toj zemlji. U Nizozemskoj spomenuti omjer iznosi čak 4. Podaci britanske agencije za lijekove (MHRA) pokazuju da

⁴⁵ A. GANDEY, Report of Motor Neuron Disease After HPV Vaccine, *Medscape Med News* (2009), <http://www.medscape.com/viewarticle/711461> (15.12.2012).

⁴⁶ J. LOWER, Can we still recommend HPV vaccination? *MMW Fortschr Med* (2008) 150, 6.

⁴⁷ Z. MENDOZA PLASENCIA i dr., Acute disseminated encephalomyelitis with tumefactive lesions after vaccination against human papillomavirus. *Neurologia*, 25 (2010) 58-59.

⁴⁸ B. WILDEMANN i dr., Acute disseminated encephalomyelitis following vaccination against human papilloma virus, *Neurology*, 72 (2009) 2132-2133.

⁴⁹ V. SCHAFFER i dr., HPV vaccine: a cornerstone of female health a possible cause of ADEM?, *J Neurol*, 255 (2008) 1818-1820.

⁵⁰ I. SUTTON i dr., CNS demyelination and quadrivalent HPV vaccination, *Mult Scler*, 15 (2009) 116-119.

⁵¹ J. CHANG i dr., Demyelinating disease and polyvalent human papilloma virus vaccination, *J Neurol-Neurosurg Psychiatry* (2010), doi:10.1136/jnnp.2010.214924 1-3.

⁵² M.J. ALVAREZ-SORIA i dr., Demyelinating disease and vaccination of the human papillomavirus, *Rev Neur*, 52 (2011) 472-6.

⁵³ J.E. MCCARTHY, J. FILIANO, Opsoclonus Myoclonus after human papilloma virus vaccine in a pediatric patient, *Parkinsonism Relat Disord*, 15 (2009) 792-794.

⁵⁴ A.D. MOSNAIM i dr., Etiology and risk factors for developing orthostatic hypotension, *Am J Ther*, 17 (2009) 86-91.

⁵⁵ P. DEBEER i dr., Brachial plexus neuritis following HPV vaccination, *Vaccine*, 26 (2008) 4417-4419.

⁵⁶ S.M. COHEN, Multiple evanescent white dot syndrome after vaccination for human papilloma virus and meningococcus, *J Pediatr Ophthalmol Strabismus*, 25 (2009) 1-3.

⁵⁷ A. DAS i dr., Pancreatitis following human papillomavirus vaccination, *Med J Aust*, 189 (2008) 3, 178.

⁵⁸ J.M. BROTHERTON i dr., Anaphylaxis following quadrivalent human papillomavirus vaccination, *CMAJ*, 179 (2008) 525-533.

⁵⁹ S. BLITSHTEYN, Postural tachycardia syndrome after vaccination with Gardasil [letter to the editor], *Eur J Neurol*, 17 (2010) 7, 52.

je ukupni broj prijava za jedno od HPV cjepiva 24-104 puta veći od bilo kojeg drugog cjepiva iz Kalendara obveznih cijepjenja.^{60 61 62 63 64 65 66 67}

Istina je da sama prijava nuspojave ne znači da je cjepivo i njezin uzrok. Međutim, istina je također da brojne nuspojave stvarno uzrokovane cjepivom ostaju neprijavljene.⁶⁸ U svakom slučaju, velik broj prijava uvijek nalaže detaljnu analizu. Tim više što je ovdje riječ o postupku koji se primjenjuje na zdravoj populaciji, a u tom slučaju prag tolerancije za ozbiljne nuspojave mora biti vrlo nizak, blizak nuli. Ozbiljno razmatranje zaslužuje i poplava internetskih stranica sa svjedočenjima onih koji se smatraju žrtvama, rastući broj sudskih tužbi protiv proizvođača, te kritike liječnika i znanstvenika.^{69 70} Američka znanstvenica Diane Harper koja je godinama vodila kliničke studije s oba cjepiva upozorava na ozbiljne nuspojave, uključujući smrt i tvrdi:

»Ako se Gardasil daje jedanaestogodišnjakinjama i ako cjepivo ne traje najmanje 15 godina, ono djevojčicama ne nosi korist, nego samo rizik.«⁷¹

Odgovorni istraživači i liječnici znanstveno osporavaju vrijednost vakcine i pridružuju se laicima i žrtvama zahtijevajući od zdravstvenih vlasti povlačenje, odnosno zabranu ovog cjepiva; u Španjolskoj je 2009. godine 10.000 medicinskih profesionalaca i znanstvenih asocijacija potpisalo zahtjev za moratorijem

⁶⁰ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

⁶¹ D. MAHAJAN i dr., Annual report: Surveillance of adverse events following immunisation in Australia, 2009. *Comm Dis Intell*, 34 (2010) 259-276.

⁶² B.A. SLADE i dr., Postlicensure safety surveillance for quadrivalent human papillomavirus recombinant vaccine, *JAMA*, 302 (2009) 750-757.

⁶³ MHRA, Paper provided by MHRA for Joint Committee on Vaccination and Immunisation: Vaccine associated suspected adverse reactions reported via the Yellow Card scheme during 2008 (06.2009), http://www.dh.gov.uk/prod_consum_dh/groups/dh_digitalassets/@dh/@ab/documents/digitalasset/dh_110017.pdf (10.12.2012).

⁶⁴ Database of the Netherlands Pharmacovigilance Centre Lareb, Overview adverse events following immunization in association with Cervarix (03.02.2010), http://www.lareb.nl/documents/kwb_2010_2_cerva.pdf (10.12.2012).

⁶⁵ IMB, Update on national monitoring experience with Gardasil (09.02.2011), http://www.imb.ie/images/uploaded/documents/IMB_Gardasil_WebUpdate_09Feb2011.pdf (18.12.2012).

⁶⁶ AGENCE NATIONALE DE SECURITE DU MEDICAMENT ET DES PRODUITS DE SANTE (ANSM), Vaccins contre les infections dues a certains papillomavirus humains (HPV) (22.11.2011), [http://ansm.sante.fr/Activites/Surveillance-des-vaccins/Vaccins-contre-les-infections-dues-a-certains-papillomavirus-humains-HPV/\(offset\)/2](http://ansm.sante.fr/Activites/Surveillance-des-vaccins/Vaccins-contre-les-infections-dues-a-certains-papillomavirus-humains-HPV/(offset)/2) (09.12.2012).

⁶⁷ VACCINE ADVERSE EVENTS REPORTING SYSTEM (VAERS), <http://vaers.hhs.gov/data/data> (14.12.2012).

⁶⁸ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

⁶⁹ <http://truthaboutgardasil.org/> (12.12.2012).

⁷⁰ J.M. MERCOLA, 213 women who took this suffered permanent disability (24.01.2012), <http://articles.mercola.com/sites/articles/archive/2012/01/24/hpv-vaccine-victim-sues-merck.aspx> (16.12.2012).

⁷¹ M. YERMAN, An interview with dr. Diane M. Harper, HPV expert (28.12.2009), http://www.huffingtonpost.com/marcia-g-yerman/an-interview-with-dr-dian_b_405472.html (14.12.2012).

na primjenu HPV cjepiva, a u jesen 2012. ponovili su tu akciju.⁷² Svojedobno je i Američko pedijatrijsko društvo bilo vrlo rezervirano prema uvođenju ove vakcine (smatralo je da je opterećeno velikim etičkim dvojabama), te je preporučilo osnivanje registra primatelja HPV cjepiva koji bi prikupljao podatke u dužem vremenskom razdoblju i dao odgovor na čitav niz pitanja koja su ostala otvorena u vremenski ograničenim kliničkim studijama.⁷³

4. HPV kao korporacijsko-politički projekt

Dva za sada registrirana HPV cjepiva među najskupljima su na tržištu; u Hrvatskoj cijepjenje stoji oko 3000 kuna po osobi. Izboriti se za široku primjenu HPV vakcine znači osigurati velike prihode za dugi niz godina. Uz dvije velike tvrtke-proizvođače cjepiva, zainteresirani su i proizvođači antivirusnih lijekova i dijagnostičkih testova za HPV.⁷⁴ Već postoje zahtjevi za HPV testiranjem svih žena iznad tridesete, s tendencijom da taj test zamijeni citološki (Papa-test) kao metodu probira.⁷⁵ No, HPV projekt zanimljiv je i svim ostalim farmaceutskim kompanijama. Zašto? Zato što se vakcina uvodi na područje raka, indikacija za cjepivo širi s prevencije zaraznih na prevenciju malignih bolesti, a to otvara neizmjerne mogućnosti za zaradu.

Projekt s takvim financijskim potencijalom i ambicijom ne može se provesti bez političke podrške. Ta se potpora jasno prati od razine regije iz koje dolaze proizvođači, preko nacionalnih i europskih zakonodavnih i izvršnih tijela, na-trag do razine lokalnih političkih, odnosno zdravstvenih vlasti.⁷⁶ Kad je riječ o Europi, ključni akter i koordinator je Europska udruga za rak vrata maternice (ECCA), golema organizacija čiji je zadatak s jedne strane širenje informacija i svjesnosti o cervikalnom karcinomu i njegovoj prevenciji, a s druge političko lobiranje. U tijelima Europske unije ova je udruga osnovala Interesnu grupu za rak materničnog vrata, organizirala tematske sjednice Europskog parlamenta i Europski *summit* za političare, te pokrenula Peticiju »Stop raku vrata maternice« koju su i u nas 2008. godine potpisale sve viđenije političarke, ali i obični ljudi – u nekoliko dana prikupljeno je 38.329 potpisa koji su uručeni ministru zdravstva i europskom povjereniku za zdravstvo. Početkom 2009. tadašnjoj potpredsjednici hrvatske vlade na sastanku na vrhu o sprječavanju raka vra-

⁷² Action Alert: Your opportunity to help Spain ban HPV vaccines (0910.2012), <http://www.activistpost.com/2012/10/action-alert-your-opportunity-to-help.html> (13.12.2012).

⁷³ Stav Američkog udruženja pedijatara o cjepivu protiv HPV-a (03.04.2007), <http://www.plivazdravlje.ba/?section=home&cat=w&id=16254&show=1> (07.02.2008).

⁷⁴ G. H. Znanstvenici pronašli lijek za HPV? (04.05.2011), <http://www.index.hr/vijesti/clanak/znanstvenici-pronasli-lijek-za-hpv/550189.aspx> (16.12.2012).

⁷⁵ N. M. Sve žene iznad 30 testirati na HPV! (15.12.2011), <http://dnevnik.hr/vijesti/zdravlje/sve-zene-iznad-30-testirati-na-hpv.html> (16.12.2012).

⁷⁶ L. GAJSKI, *Lijekovi ili priča o obmani*, Zagreb, Pergamena, 2009, 307-309.

ta maternice u Bruxellesu uručena je nagrada »Biser mudrosti« za zasluge u uspješno provedenoj kampanji.⁷⁷

U nacionalnim parlamentima ECCA je organizirala seminare i radionice na kojima je lokalne političare poučila o ovoj temi. Parlamenti su proglasili Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice (2011. proglašen i u nas). I najvažnije, ECCA je »izlobirala« propise i uredbe, primjerice smjernice Europske komisije, kojima se zemljama članicama nalaže uvođenje HPV cjepiva u nacionalne programe vakcinacije. To je do sada učinilo više od 40 zemalja (i izvan EU). Za početak cjepivo se nudi osobama koje to žele, uz različitu participaciju države u troškovima. Sljedeći je korak uključivanje HPV vakcine u Kalendar obveznog cijepjenja (što se već dogodilo u Grčkoj i više država SAD-a). Nacionalne i lokalne političke strukture dobile su zadatak osnovati Nacionalne odbore za prevenciju raka materničnog vrata i izraditi odgovarajuće Nacionalne programe koje će provesti u praksi.^{78 79 80} Hrvatska je to uspješno odradila i već nekoliko godina provodi javnozdravstvenu kampanju bogatu brojnim edukativnim akcijama.⁸¹ Lokalne vlasti također sudjeluju (2012. godine bilo je uključeno 30 gradova), između ostaloga sufinanciraju cjepivo. Grad Zagreb u potpunosti pokriva trošak vakcine, godišnje oko 4 milijuna kuna, što je u početku bilo rezervirano za kćeri hrvatskih branitelja i one iz siromašnih obitelji, a sada se nudi svim djevojčicama u generaciji.^{82 83} Gradonačelnik je osnovao stručno Povjerenstvo za prevenciju infekcije HPV-om; od njegovih članova doznajemo da se nadaju kako će cijepjenje protiv HPV-a postati obvezno za cijelu Hrvatsku.⁸⁴

U SAD-u, gdje je političko lobiranje uobičajeno i vrlo rašireno, FDA je HPV cjepivo registrirala u ekspresnom roku. Spomenimo samo da je kompanija Merck (proizvođač Gardasila) praktički imala svoje zaposlenike u administraciji saveznih država; oni su zaslužni da je u nekima od njih cjepivo uvedeno kao obvezno. S članicama parlamenata saveznih država Merck je imao financijski ugovor prema kojem im je isplaćivao novac za lobiranje. Ne treba ni spominjati

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ EUROPEAN CERVICAL CANCER ASSOCIATION, <http://www.ecca.info/en.html> (16.12.2012); dalje: ECCA.

⁷⁹ ECCA, The Cervical Cancer Prevention Week (CCPW), <http://www.ecca.info/campaigns.html> (13.12.2012).

⁸⁰ ECCA The Pearl of Wisdom campaign to stop cervical cancer, <http://www.pearlofwisdom.eu/home/> (13.12.2012).

⁸¹ HRVATSKA LIGA PROTIV RAKA, Održan 5. hrvatski dan mimoza i Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice (2012), <http://hlpr.hr/dan-mimoza> (12.12.2012); dalje: HLPR.

⁸² GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO I BRANITELJE, HPV – edukacija i cijepjenje u šk. god. 2012./2013., <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=44401> (12.12.2012).

⁸³ GRAD ZAGREB, GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO I BRANITELJE, Besplatno cijepjenje protiv HPV infekcije, <http://www.zagreb.hr/default.aspx?ID=12841> (12.12.2012).

⁸⁴ Nastavak provedbe organizirane edukacije i cijepjenja protiv HPV-a učenica 8. razreda u gradu Zagrebu (04.10.2012), <http://www.urbancult.hr/nastavak-provedbe-organizirane-edukacije-i-cijepjenja-protiv-hpv-a-ucenica-8-razreda-u-gradu-zagrebu-12492.aspx> (16.12.2012).

da je sponzorirao profesionalnu edukaciju i liječničke udruge u vezi s promidžbom cjepiva.^{85 86}

Usporedno s političkim aktivnostima, projekt se, dakako, provodi i kroz medicinske asocijacije – vodeći svjetski autoriteti (na platnim listama farmaceutskih kompanija) redom pozivaju na cijepljenje. Nakon odgovarajuće edukacije, kroz znanstvene, nastavne i druge aktivnosti (istraživanja, znanstveni radovi, simpoziji, predavanja, publikacije) svoje zadatke obavljaju nacionalne javnozdravstvene ustanove, stručna društva, sveučilišta i instituti (u nas »Ruđer Bošković«).^{87 88 89} Nekad ima i malih neusklađenosti – medicinski stručnjaci prepirali su se oko toga koje bi od dva cjepiva trebalo koristiti, a Hrvatski zavod za javno zdravstvo smatrao je da zagrebački Ured za zdravstvo nema kompetenciju i nadležnost da preporučuje cijepljenje.⁹⁰

U sklopu Europskog tjedna borbe protiv raka vrata maternice 2012. godine održano je više od 3000 događanja u 30 zemalja.⁹¹ Mediji imaju zadaću da o tome izvjestite, ali i da mimo toga šire informacije o HPV-u i cjepivu. Najčešće je riječ o već gotovim korporacijskim, odnosno PR uracima koji obiluju dezinformacijama i propagandom; uobičajeno je više ili manje izravno upućivanje na to da je to sredstvo protiv raka. ECCA potiče uključivanje poznatih osoba koje će »privući pozornost javnosti« i »stvoriti okruženje u kojem će probir cervikalnog karcinoma i cijepljenje protiv HPV-a postati normalna stvar«.⁹² Naš Zbor novinara koji prati zdravstvo od samog početka »pokriva« sve aktivnosti na ovom području; još početkom 2007. organizirao je Okrugli stol o prevenciji cervikalnog karcinoma.⁹³

Bitan su sudionik ove razgranate infrastrukture, kao što je već spomenuto, škole. Samo u Zagrebu tijekom 2011. godine održano je 109 predavanja u osnovnim školama.⁹⁴ Nadalje, tu su po uzoru na slične europske, nacionalne civilne

⁸⁵ S.M. ROTHMAN, D.J. ROTHMAN, Marketing HPV vaccine, *JAMA* (2009) 302, 781-6.

⁸⁶ Tomljenovic, Shaw, *nav. dj.*

⁸⁷ HLPR, 1. Međunarodni kongres i 2. Hrvatski simpozij o prevenciji i liječenju početnog raka materničnog vrata (2012), <http://hlpr.hr/vijesti/detaljnije/1.-medunarodni-kongres-i-2.-hrvatski-simpozij-o-prevenciji-i-lijecenju-poce> (16.12.2012).

⁸⁸ Tema broja: Prevencija, dijagnostika i liječenje raka vrata maternice, *Medix*, 13 (2007) 72-73, <http://www.medix.com.hr/izdanje.php?id=60> (16.12.2012).

⁸⁹ EUROPSKA UDRUGA RAKA VRATA MATERNICE (ECCA), DRUŠTVO ZA PROMOCIJU ZNANOSTI I KRITIČKOG MIŠLJENJA, Cijepljenje i borba protiv zaraznih bolesti i karcinoma (19.01.2012), <http://www.scribd.com/doc/78668894/Tribina-o-cijepljenju-priop%C4%87enje-za-javnost#source:facebook> (16.12.2012).

⁹⁰ B. KAIĆ, I. GJENERO-MARGAN, Stav o cijepljenju protiv HPV infekcije (30.01.2009), http://www.hzjz.hr/epidemiologija/hpv_stav.htm (12.12.2012).

⁹¹ ECCA, The Cervical Cancer Prevention Week (CCPW), <http://www.ecca.info/campaigns.html> (13.12.2012).

⁹² *Isto.*

⁹³ HLPR, *Medix* (72/73), <http://hlpr.hr/publikacije-zdravka> (16.12.2012).

⁹⁴ Nastavak provedbe organizirane edukacije i cijepjenja protiv HPV-a učenica 8. razreda u gradu Zagrebu (04.10.2012), <http://www.urbancult.hr/nastavak-provedbe-organizirane-edukacije-i-cijepjenja-protiv-hpv-a-ucenica-8-razreda-u-gradu-zagrebu-12492.aspx> (17.12.2012).

udruge – od udruga bolesnika i onih za borbu protiv raka, do udruga za ženska prava i slobodu odgoja. Naša Liga protiv raka osnovala je udrugu »Zdravka« koja je proglasila hrvatski Dan mimoza i sa svoje internetske stranice poziva da »razgovaramo s liječnikom i cijepimo svoju kćer još danas«, te kontinuirano promiče ECCA-inu kampanju »Biser mudrosti«;^{95 96} očekuje se da po uzoru na ECCA-u ponudi i biserne broševe i naušnice (u srebrnoj i zlatnoj boji, cijena 2-5 eura, ovisno o količini).⁹⁷ U nas je u aktivnosti uključena i Hrvatska pošta koja je izdala prigodnu doplatnu marku, a pridružili su se i kulturni krugovi – poznata spisateljica pristala je biti koautorica knjige »One misle da smo male« koja neizravno reklamira cijepljenje i za koju je, očekivano, dobila nagradu.^{98 99} Nije onda čudo da je nasjeo običan puk koji na zagrebačkom Cvjetnom trgu na Dan mimoza kupuje buketiće uvjeren da sudjeluje u dobrotvornoj akciji.¹⁰⁰ No tih pet kuna za mimoze mogli bismo i zaboraviti kad se za ovu kampanju ne bi na svim ranije spomenutim mjestima i razinama iz naših džepova izvlačio velik novac. Preuzeto pokroviteljstvo Predsjednika Republike, Sabora, Vlade RH, Ministarstva zdravlja i lokalnih vlasti, nažalost nije samo političko, već i financijsko; riječ je o tome da državne vlasti i institucije iz javnih izvora financiraju privatni korporacijski projekt. Pitanje je rade li to svjesno, tj. uz korupciju, ili su tek neuki i naivni?

Zaključak

Isto pitanje mora se postaviti i liječnicima. A odgovor uključuje sve spomenuto. Da, liječnici su korumpirani i to se odnosi na vodeće stručne autoritete na području HPV-a i cijepjenja.¹⁰¹ Oni su i neuki, no to vrijedi za »obične« liječnike praktičare, koji iz niza razloga ne čitaju originalna znanstvena istraživanja niti ih znaju tumačiti, kao što ne čitaju ni drugu neovisnu i kritičku medicinsku literaturu. I utoliko su naivni. Naivni su jer vjeruju da je ono što

⁹⁵ HLPR, ZDRAVKA, Zaštitite svoju kćer od raka vrata maternice!, http://www.svestomogu.com/home.php?menu_id=2 (16.12.2012).

⁹⁶ HLPR, Održan 5. hrvatski dan mimoza i Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice (2012), <http://hlpr.hr/dan-mimoza> (17.12.2012).

⁹⁷ ECCA, The Pearl of Wisdom campaign to stop cervical cancer, Buy a pearl, <http://www.pearlofwisdom.eu/buy-a-pearl/> (16.12.2012).

⁹⁸ D. GRANIĆ, Poštanska marka za nabavu cjepiva protiv HPV-a (30.12.2011), <http://www.voxportal.hr/vijest/postanska-marka-za-nabavu-cjepiva-protiv-hpva/19608.html> (16.12.2012).

⁹⁹ Nagrada Biser mudrosti Julijani Matanović i dr. Anki Dorić (02.02.2012), <http://www.vecernji.hr/kultura/nagrada-biser-mudrosti-julijani-matanovic-dr-anki-doric-clanak-372951> (17.12.2012).

¹⁰⁰ HLPR, Održan 5. hrvatski dan mimoza i Nacionalni dan borbe protiv raka vrata maternice (2012), <http://hlpr.hr/dan-mimoza> (12.12.2012).

¹⁰¹ Gajski, *nav. dj.*, 326-335.

im se prezentira kroz profesionalnu izobrazbu objektivno i vjerodostojno.¹⁰² Potonje, naravno, vrijedi i za pacijente, odnosno potrošače medicinskih usluga.

Živimo u svijetu dezinformacija i poluinformacija, ne samo u području medicine. No rješenje nije u tome da svatko od nas sam traži objektivne informacije. Zatrpani smo gomilom podataka i tvrdnji koje su laiku često nerazumljive, nejasne, pa i kontradiktorne. Umjesto da nas prepušta samima sebi, zdravstveni bi sustav trebao osigurati vjerodostojnost nalaza medicinske znanosti i njihovu nepristranu distribuciju liječnicima i javnosti. U takvom sustavu bilo bi nemoguće masovno obavljati skupi medicinski postupak koji, uz nuspojave, određenoj (rizičnoj) skupini (žena) u dalekoj budućnosti možda malo smanjuje šansu za razmjerno rijetku bolest za koju već postoje efikasne metode prevencije, otkrivanja i liječenja (dijagnosticiran na vrijeme rak materničnog vrata uspješno se liječi malim kirurškim zahvatom). U takvom bi sustavu cijepljenje protiv HP virusa bilo jasno i glasno odbačeno kao apsurdno, a posvetili bismo se promidžbi i primjeni pouzdanijih, sigurnijih i jeftinijih postupaka – spolnom prosvjećivanju mladeži (u prvom redu izbjegavanje promiskuiteta), te obuhvatu svih žena redovitim citološkim pregledom. Upravo je citološki (Papa) pregled zaslužan za značajno smanjenje smrtnosti od raka materničnog vrata širom svijeta i za razliku od cjepiva, koje bi u idealnim okolnostima taj učinak moglo pokazati za nekoliko desetljeća, on ga proizvodi već za nekoliko godina.¹⁰³ A da na tom području imamo mnogo posla svjedoči podatak da u Hrvatskoj 400.000 žena nema izabranog ginekologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.¹⁰⁴ To znači da se kontroliraju u privatnim ginekološkim ordinacijama, ili, što je vjerojatno češće, potpuno su izvan ginekološkog nadzora.

¹⁰² Isto, 224-254.

¹⁰³ WHO, IARC, *Cervix Cancer Screening, IARC Handbook of Cancer Prevention Volume 10*, Lyon, IARC Press, 2005, 201-209, <http://www.iarc.fr/en/publications/pdfs-online/prev/handbook10/HANDBOOK10.pdf> (13.12.2012).

¹⁰⁴ B. CAFUK, 10. sjednica Izvršnog odbora, *Liječničke novine*, 15. studenog 2012., 13.

Lidija Gajski

HPV vaccine – useless, inefficient, harmful

Summary

Human papillomavirus (HPV) vaccine has been recently introduced in the healthcare systems throughout the world. HPV immunization has so far not been included into the mandatory vaccination programme in Croatia, but the manufacturers and their lobbyists put great pressure on the medical profession and authorities. HPV and the vaccine are the frequent topic of the professional medical education, and are often present in the public domain. The spectrum of the marketing techniques is used in their promotion, and disinformation and manipulation abound. One of the most common claims or insinuations is that the vaccine prevents, i.e. protects from the cancer of the uterine cervix.

Unbiased analysis of the scientific findings indicates that the HPV vaccine is useless, inefficient and infrequently harmful. Medical professionals and health authorities should lean on the methodologically valid and independent research and despite the external political pressure, designate this procedure as useless and remove it from the medical practice.

Key words: Human papillomavirus (HPV), HPV vaccine, HPV campaign, pharmaceutical marketing, ECCA.

(na engl. prev. Lidija Gajski)